

Anna Dziemianko

EWALUACJA WDRAŻANEJ METODY IRENY MAJCHRZAK PODCZAS ZABAW Z DZIEĆMI W PRZEDSZKOLU

Pozwólmy dziecku doświadczać, eksperymentować, dowiadywać się i porównywać, szukać i drażyć w głębinach wiedzy, wyruszać w podróże odkrywcze – czasami trudne, ale jakże bogate i fascynujące. Budujmy programy dostosowane do możliwości psychofizycznych dzieci¹.

C. Freinet

WPROWADZENIE

Ewaluacja to sposób działania, za pomocą którego chcę opisać rezultaty końcowe zaistniałych faktów, zarówno z pozytywnej, jak i negatywnej strony. Posłuży ona również do wysunięcia wniosku, że projektowanie poprawy jakości kształcenia wymaga ciągłego modelowania, oznaczającego, jak pisze Jan Grzesiak w swoim artykule, „ewaluacyjno-ewolucyjne dochodzenie do poprawy jakości kształcenia”².

Zastosowałam następujące metody ewaluacyjne:

- obserwacja bieżąca dzieci w trakcie zabaw i zajęć,
- analiza bieżąca realizowanych zadań,
- stopień opanowania nabytych umiejętności przez dzieci,
- zajęcia otwarte dla rodziców,
- ankieta skierowana do rodziców.

¹ C. Freinet, *Gawędy Mateusza*, przeł. H. Semenowicz, Warszawa 1993.

² J. Grzesiak, *Ewaluacja i innowacje w edukacji. Projektowanie poprawy jakości kształcenia*, Kallisz–Konin 2013, s. 15.

Na każdym etapie stosowania metody Ireny Majchrzak stymuluje się obserwację wizualną oraz myślenie logiczne, które szybko pomagają dziecku w odkryciu, że:

1. Słowo napisane jest nośnikiem tych samych treści co słowo mówione.
2. Kompozycja literowa danego słowa zależy od jego kompozycji fonetycznej.

Tak więc o nabyciu umiejętności czytania decyduje umysł i wzrok. W swoich założeniach pomijam zupełnie analizę i syntezę słuchową. Nowością jest to, że naukę czytania Irena Majchrzak nazywa nauką pisma i rozpoczyna ją od własnego imienia dziecka, ze względu na subiektywną odczuwalność jego ważności przez samo dziecko.

Naukę należy rozpocząć z każdym dzieckiem, które pojawia się w przedszkolu, niezależnie od jego wieku. Największą korzyść odnoszą dzieci najmłodsze, trzyletnie, a nawet młodsze. Będą one miały szansę swobodnego, wolnego od przymusu obcowania z pismem na długo przed tym, nim doświadczą, że należy ono do sfery objętej dyscypliną szkolną. A wtedy można mieć nadzieję, że ich dalszy kontakt z pismem będzie spontaniczny i niezależny.

W jaki sposób przekazać dziecku relacje między literą a głoską? Litery istnieją oddzielnie, więc łatwo je wyróżnić i rozpoznać. Jeżeli bazą dla poznawania liter będzie imię, to umiejętność głoskowania na wstępie nauki jest całkowicie zbyteczna. Nie ma żadnej potrzeby, aby dziecko wypowiadało głoski swojego imienia, wszak wymawia je ono bezbłędnie. Musi tylko przyswoić sobie kształt swojego napisanego imienia oraz informację, że znane mu jest brzmienie zapisane za pomocą szczególnej kombinacji kilku liter.

Głoski natomiast nie występują jako elementy niezależne. Próba wyizolowania ich jest zawsze trudna, a efekt niedoskonały. Do tego źródłem zakłóceń mogą być wady wymowy i wady słuchu. Dlatego też wymóg głoskowania bywa poważną barierą, której wiele dzieci nie może przekroczyć.

Umiejętność wzrokowego rozpoznawania liter i poznanie fonetycznej funkcji każdej z nich wystarczą, aby dziecko mogło samodzielnie wprawiać się w czytaniu. Zatem głoskowanie będzie wynikiem czytania, nie jego warunkiem. Sztuka czytania nie jest równoznaczna ze sztuką pisania. Są to dwie sprawy i towarzyszą im odmienne działania umysłu. Warunkiem czytania jest sprawny wzrok i poziom inteligencji wystarczający do rozumienia treści oglądanego tekstu. Pisanie zaś ponadto wymaga odpowiednio sprawnej ręki i wyćwiczonej percepcji słuchowej. Biorąc to pod uwagę, łatwo stwierdzić, że dziecko znacznie wcześniej jest gotowe podjąć grę czytania niż trud pisania.

Wdrożona metoda dr I. Majchrzak „Zabawa literami” jest opisem działań zmierzających do opanowania przez dzieci w wieku przedszkolnym nauki czytania poprzez zabawę, z wykorzystaniem jednocześnie charakterystycznych cech dziecka: skupienia uwagi na samym sobie oraz jego naturalnej ruchliwości.

Treści programu były realizowane podczas czasu wolnego dzieci lub przeznaczony do dyspozycji nauczyciela.

Dzięki tej metodzie język pisany zostaje naturalnie i spontanicznie zakorzeniony w świecie dziecięcych zabaw od wczesnego dzieciństwa.

Obzęd „inicjacji”, „nazywanie świata” i „gry czytelnicze” są etapami procesu poznawania. Podczas każdego z nich związek dziecka ze słowem pisanym jest osobowy, ponieważ zawsze odczytuje ono tekst własny, inny niż teksty kolegów i koleżanek.

Metoda stwarza doskonałe warunki do nauki czytania, gdyż jest:

- **łatwa:** to zabawa, której efektem końcowym jest nabycie umiejętności czytania, która na wstępie odwołuje się do emocji dziecka, każde dziecko jest indywidualnością;
- **rozumna:** zawiera taki łańcuch zajęć i ćwiczeń, dzięki którym dzieci w drodze samodzielnego rozumowania odkrywają i opanowują szyfr języka pisanego, gdyż takie czytanie eliminuje literowanie na korzyść czytania całościowego;
- **skuteczna:** napisane na wizytówce imię dziecka jest oznaką jego szczególności, autonomiczności i wyjątkowości;
- **wizualna, a nie słuchowa:** pismo jest fenomenem wizualnym, dlatego zmysłem, który wiedzie do jego poznania, jest przede wszystkim wzrok, a to wyzwala dziecko od ciągłej, męczącej kontroli słuchającego i oceniającego nauczyciela; analiza słuchowa zawsze stwarzała wśród dzieci problemy i niechęć w działaniu;
- **systematyczna:** dzieci stykają się z nią już od trzeciego roku życia, a polecam i wcześniej, zabawa jest przeprowadzana każdego dnia;
- **beztresowa:** uwalnia dziecko od szkolnego rygoru, przebiega wyłącznie w formach zabawowych, pozwala odnieść natychmiastowy sukces;
- **terapeutyczna:** poprawia samopoczucie dzieci nieśmiałych, załękniomych, cierpiących z powodu poczucia niższej wartości; wszystkie dzieci odnoszą sukces;
- **indywidualna:** dziecko jest podmiotem, a nie przedmiotem, nauczyciel pracuje z nim indywidualnie, każde dziecko czyta wybrany przez siebie

tekst (wyraz, zdanie) po cichu; dziecko rozwiązuje swoje zadanie we własnym rytmie, zgodnie ze swoimi możliwościami;

- **tania:** nie wymaga żadnych materiałów dydaktycznych ani nakładów finansowych, korzystamy z książek przedszkolnych;
- **uniwersalna:** jest użyteczna dla wszystkich dzieci bez względu na ich różnice społeczne, językowe czy dysfunkcje dzieci;
- **ruchowa:** dzieci nie muszą spokojnie siedzieć nad książką przez dłuższy czas;
- **tajemnicza:** na podstawie imienia dziecka zapoznujemy je z alfabetycznym szyfrem języka pisanego, dzięki temu ono samo doświadcza siebie w formie symbolicznej;
- **rozrywkowa:** jest to wspaniała zabawa, dostarczająca radości i zadowolenia, niestwarzająca rywalizacji.

Metoda odmienna zapewnia powolne, według możliwości indywidualnych dziecka, wchodzenie w świat liter.

EFEKTY WDROŻENIA ODMIENNEJ METODY

I. Dzieci:

1. Bezstresowo wkroczyły w próg dojrzałości szkolnej.
2. Opanowały i rozwinęły umiejętności czytania poprzez działanie.
3. Poznały cały alfabet.
4. Rozwinęły wyobraźnię i twórcze działanie.
5. Przygotowały się do nauki czytania.
6. Doskonaliły procesy poznawcze.
7. Zabawa wystąpiła jako dominująca forma działalności w tej metodzie.
8. Utrwały czytanie ze zrozumieniem.
9. Poszerzyły zakres pojęć.
10. Nabraly motywacji do samodzielnego czytania.
11. Przyswoiły w sposób naturalny polską ortografię.
12. Potrafiły porównać dźwięk z obrazem graficznym.
13. Odkryły, że każdą literę wymawia się w szczególny sposób i nie zawsze tak samo, np. „N” inaczej brzmi w imieniu Wanda niż w imieniu Ania czy Zbigniew.
14. Nauczyły się logicznie myśleć.

Wdrażanie tej metody przez rok szkolny 2013/2014 oraz śledzenie efektów i postępów 24-osobowej grupy dzieci w opanowaniu niełatwej czynności

– umiejętności czytania – udowodniło, że dokonałam trafnego wyboru, co potwierdza dokonana ewaluacja:

- 20 dzieci zna cały alfabet, zna proste zależności ortograficzne, czyta każdy tekst ze zrozumieniem,
- 3 dzieci myli litery d-b, p-b, d-p, nie zna wszystkich liter (dwuznaki, ą, ę), ale czyta wyrazy ze zrozumieniem,
- 1 dziecko nie zna wszystkich liter, myli je, czyta wyrazy, ale nie zawsze ze zrozumieniem,
- 23 dzieci dokonuje analizy i syntezy sylabowej, głoskowej.

Zauważyłam, że wszystkie dzieci, które posiadały choć w minimalnym stopniu umiejętność rozpoznawania liter, czytania prostych wyrazów, nabyły umiejętność dokonywania analizy i syntezy fonemowej, bez żmudnych ćwiczeń i samoistnie w czasie wprowadzania poszczególnych etapów odimiennej metody. Przygotowanie dzieci do wejścia w świat symboli liter poprzez: kształcenie ich spostrzegawczości wzrokowej, orientacji przestrzennej, wyobraźni, podczas systematycznych kontaktów ze słowem pisanym, książką, czasopismem, ilustracją i symbolem graficznym okazało się wystarczające do tego, by dzieci opanowały umiejętność analizy i syntezy słuchowej bez dodatkowych ćwiczeń z tym tematem związanych oraz opanowały trudną sztukę czytania.

II. Nauczyciel:

1. Wzbogaca własny warsztat pracy.
2. Ma możliwość dostosowania treści programu do indywidualnych potrzeb i możliwości dzieci.
3. Wprowadza dziecko w świat pisma poprzez zabawę, bezstresowo.
4. Nabywa nowych doświadczeń.
5. Wzbogaca warsztat pracy o wiele nowych zabaw, gier i pomocy.
6. Odczuwa skuteczność programu i satysfakcję z jego realizacji.
7. Doświadcza akceptacji rodziców dla swoich działań.

III. Przedszkole:

1. Podniesienie jakości pracy przedszkola.
2. Zainteresowanie innych nauczycieli innowacyjną metodą nauki czytania.

IV. Rodzice:

1. Zainteresowanie nową metodą i jej akceptacja.
2. Radość i zadowolenie z opanowanych umiejętności nauki czytania przez dzieci.
3. Satysfakcja i promocja przedszkola.

We wrześniu 2013 roku podczas spotkania rodzice zostali poinformowani o wdrażanej w grupie dzieci 6-letnich innowacji metodycznej – przygotowanie do nauki czytania. Poznali również główne założenia odimiennej metody. Rodzice mieli możliwość uczestniczenia w zajęciach otwartych. W maju 2014 roku 17 rodziców uczestniczyło w spotkaniu, na którym dzieci w zabawie i poprzez działanie zaprezentowały swoje umiejętności z przygotowania do nauki czytania odimienną metodą. Rodzice po zajęciach wypełnili ankietę ewaluacyjną dotyczącą efektów wprowadzanej metody. Ankieta składała się z sześciu zamkniętych pytań:

1. Czy wiedzą Państwo, na czym polega odimienna metoda nauki czytania?
 - Tak – 17 respondentów
 - Częściowo – 0 respondentów
 - Nie – 0 respondentów
2. Czy Państwa zdaniem nauczyciel dostosowywał treści do indywidualnych możliwości i umiejętności dziecka?
 - Tak – 17 respondentów
 - Częściowo – 0 respondentów
 - Nie – 0 respondentów
3. Czy Państwa zdaniem zastosowana przez nauczyciela innowacyjna metoda pomaga dziecku w nauce czytania?
 - Tak – 17 respondentów
 - Częściowo – 0 respondentów
 - Nie – 0 respondentów
4. Czy Państwa zdaniem dziecko na zajęciach zaprezentowało swoje umiejętności nauki czytania?
 - Tak – 17 respondentów
 - Częściowo – 0 respondentów
 - Nie – 0 respondentów
5. Czy dziecko poczyniło w tym roku szkolnym postępy w nauce czytania?
 - Tak – 17 respondentów
 - Częściowo – 0 respondentów
 - Nie – 0 respondentów
6. Czy zastosowana przez nauczyciela innowacyjna metoda nauki czytania spełniła Państwa oczekiwania?
 - Tak – 17 respondentów
 - Częściowo – 0 respondentów
 - Nie – 0 respondentów

Poziom zadowolenia i satysfakcji rodziców był stu procentowy. Na każde pytanie wszyscy respondenci odpowiedzieli „tak”, akceptując nową metodę.

Innowacja metodyczna „Zabawy literami” jest odpowiedzią na potrzeby współczesnego przedszkolaka, jego akcelerację rozwoju, oczekiwań i dążeń.

KONKLUZJA

Pozwólmy dzieciom w młodszym wieku przedszkolnym uczyć się czytać poprzez zabawę, w sposób naturalny, czyli taki, który same uznają za najlepszy. Bardzo ważną sprawą jest również to, że dzieci odczuwały rzeczywistą potrzebę samodzielnego czytania i satysfakcję z podejmowanych działań. Należy więc wykorzystać ich potencjał w tej trudnej sztuce nauki czytania i bez trudu wprowadzić je w świat liter. Doskonała zabawa, jaka towarzyszyła nam przez cały rok szkolny, radość i uśmiech na twarzach dzieci podczas wszystkich zabaw z literami oraz chęć dalszej nieprzerwanej zabawy w czytanie są dla mnie najważniejszym dowodem, że jest to metoda, która spełniła oczekiwania dzieci, rodziców oraz nauczyciela. „Zabawy literami” są potrzebne i będą je kontynuować podczas dalszej swojej pracy w przedszkolu.

BIBLIOGRAFIA

- Freinet C., *Gawędy Mateusza*, przeł. H. Semenowicz, Warszawa 1993.
- Grzesiak J., *Ewaluacja i innowacje w edukacji. Projektowanie poprawy jakości kształcenia*, Kalisz–Konin 2013.
- Kamińska K., *Nauka czytania dzieci w wieku przedszkolnym*, Warszawa 2000.
- Karbowniczek J., Kwaśniewska M., Surma B., *Podstawy pedagogiki przedszkolnej z metodyką*, Kraków 2012.
- Klim-Klimaszewska A., *Pedagogika przedszkolna. Nowa podstawa programowa*, Warszawa 2010.
- Majchrzak I., *Nazywanie świata. Odimienna metoda nauki czytania*, Kielce 2004.
- Majchrzak I., *Wprowadzenie dziecka w świat pisma*, Warszawa 1995.

EWALUACJA WDRAŻANEJ METODY IRENY MAJCHRZAK PODCZAS ZABAW Z DZIEĆMI W PRZEDSZKOLU

Streszczenie: Artykuł jest podsumowaniem całorocznych działań zmierzających do wdrożenia odimiennej metody nauki czytania w przedszkolu. Dokonana ewaluacja pozwoliła określić, że przygotowanie dzieci do wejścia w świat symboli liter poprzez kształcenie ich spostrzegawczości wzrokowej, orientacji przestrzennej, wyobraźni podczas systematycznych kontaktów ze słowem pisanym, książką, czasopismem, ilustracją i symbolem graficznym okazało się wystarczające do opanowania trudnej sztuki nauki czytania w przedszkolu. Zabawa w czytanie stała się czynnikiem motywującym przedszkolaki do dalszej nauki w szkole.

Słowa kluczowe: nauczyciel przedszkola, dziecko, ewaluacja, zabawa

THE EVALUATION OF THE IMPLEMENTED I. MAJCHRZAK, PHD METHOD DURING PLAYING WITH CHILDREN

Summary: The article summarizes a year lasting attempts to implement a different method of learning to read in a kindergarten. The calculated evaluation allowed determining the preparation of children to enter the world of letter symbols using the creation of their sight perceptivity, dimensional orientation, and imagination during systematic contact with written words, books, magazines, illustration and graphic symbols. That was enough to master a difficult art of learning to read in a kindergarten. The play in reading has become a motivating factor for further development.

Keywords: kindergarten teacher, child, evaluation, playing